

На практиці існують проблеми недостатньої поінформованості про кримінальну відповідальність керівників закладів охорони здоров'я, тому необхідно розробити дієву методологію інформування медичних працівників про діяння, які підпадають під кримінально-правову заборону а також покарання, які встановлені за них.

Шпорт Д. В., студентка 6-го курсу
факультету № 2 Національної
академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ ВІЛ/СНІДУ В УКРАЇНІ

Питання протидії поширенню ВІЛ/СНІДу в Україні, враховуючи високий рівень інфікованості населення, є надзвичайно актуальними. За оцінками експертів UNAIDS (Об'єднана Програма ООН з ВІЛ/СНІДу), в Україні з ВІЛ-інфекцією живе близько 290 тисяч осіб, і тільки кожен другий знає про свій діагноз. За даними Українського центру контролю за соціально небезпечними захворюваннями МОЗ України за період 1987 по вересень 2016 рр. в Україні офіційно зареєстровано 292153 випадків ВІЛ-інфекції серед громадян України, у тому числі 90103 випадків захворювання на СНІД.

Відповідно до наказу МОЗ України від 19.07.95 № 133 «Про затвердження Переліку особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб» синдром набутого імунodefіциту (СНІД) являє собою особливо небезпечну інфекційну хворобу.

З метою протидії поширенню ВІЛ/СНІДу та захисту прав людини законодавцем була встановлена кримінальна відповідальність за «зараження вірусом імунodefіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою» (ст. 130 Кримінального кодексу (далі – КК) України), «неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження

особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби» (ст. 131) та за «розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби» (ст. 132). Проаналізувавши ці норми, можна зазначити, що кримінально-караним є свідоме зараження або поставлення у небезпеку зараження ВІЛ іншої особи.

Так, за ст. 131 КК України можуть бути кваліфіковані, зокрема, наступні діяння: використання нестерильних медичних інструментів і шприців; переливання потерпілому крові (її компонентів) ВІЛ-інфікованого без проведення лабораторної діагностики на ВІЛ-інфекцію; використання інших біологічних рідин, клітин, органів і тканин без їх лабораторного дослідження; незабезпечення керівництвом закладу охорони здоров'я персоналу цього закладу необхідними засобами захисту тощо.

При цьому, у невідкладних випадках, коли єдиним засобом врятування життя хворого є термінове переливання крові, за згодою хворого або його законного представника допускається переливання неперевіреної на ВІЛ-інфекцію крові. Якщо усвідомлену згоду хворого отримати неможливо, рішення про переливання такої крові приймається консиліумом лікарів, у крайньому випадку – лікарем, який надає допомогу. Зараження на ВІЛ-інфекцію за вказаних обставин не утворює складу злочину.

Законодавство України, що регулює питання проходження тестування на ВІЛ, а саме Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», Порядок встановлення діагнозу ВІЛ-інфекції, затверджений наказом МОЗ України від 10.07.13 № 585 та Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», вказує на принцип добровільності проходження тестування для виявлення ВІЛ-інфекції: воно може бути проведено тільки після усвідомленої та добровільної згоди пацієнта. Обов'язковому

обстеженню на ВІЛ підлягають тільки донори біологічних препаратів (крові, сперми, клітин, тканин, органів і т. д.).

Інші категорії населення, навіть ув'язнені, оглядаються добровільно. Більш того, не можна проводити тестування на СНІД, не ставлячи до відома про це пацієнта. Постає питання, що робити працівникам правоохоронних органів у випадку, якщо підозрювана особа (приміром, у вчиненні діяння, передбаченого ст. 130 КК України) не має офіційного підтвердження своєї хвороби та відмовляється проходити тестування? Або ж працівникам установ виконання покарань, якщо особа з явними ознаками ВІЛ/СНІДу перебуває в таких установах і відмовляється робити тестування, що в цілому становить небезпеку і для здоров'я інших осіб?

Отже, як правоохоронним органам підтвердити офіційність наявності даної хвороби у підозрюваного або обвинуваченого? Конституція України дозволяє відкривати лікарську таємницю, якщо це відбувається в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини, для охорони здоров'я населення, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя (статті 32 та 34). При цьому, у ст. 132 КК України вказано на те, що розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби є кримінально-караним діянням. Тобто, виникає необхідність уточнення даного питання на законодавчому рівні.

Проаналізувавши законодавство України з питань ВІЛ/СНІДу, слід вказати, що відомості про результати тестування особи з метою виявлення ВІЛ, про наявність або відсутність в особи ВІЛ-інфекції є конфіденційними та становлять лікарську таємницю. Медичні працівники зобов'язані вживати необхідних заходів для забезпечення належного зберігання конфіденційної інформації про людей, які живуть з ВІЛ, та захисту такої інформації від розголошення третім особам. У ч. 4 ст. 13 Закону України «Про протидію

поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» визначені випадки, у яких розкриття даної інформації є законним: а) особі, стосовно якої було проведено тестування (у необхідних випадках – батькам чи іншим її законним представникам); б) іншим медичним працівникам та закладам охорони здоров'я – винятково у зв'язку з лікуванням цієї особи на підставі її письмової згоди; в) іншим особам на підставі рішення суду в установлених законом випадках. При цьому правові акти у сфері протидії ВІЛ/СНІДу не містять спеціальних норм, які б визначали конкретні підстави та порядок прийняття таких рішень.

Ситуація, що склалася, свідчить про необхідність покращення законодавчої бази у сфері правового регулювання протидії поширенню ВІЛ/СНІДу в Україні. Видається доцільним введення обов'язкового тестування на ВІЛ для певних категорій населення, визначення процедури проведення такого тестування, а також підстав для розкриття відомостей про його результати з урахуванням положень Конституції та законів України.